

Μαρία Κάππου

Δ Θέμα-παραγωγή λόγου- Ενέργεια 3^η:Γράφω- κειμενοποιώ τις ιδέες μου- Υφολογικό επίπεδο

Τρόπος αξιολόγησης [12/8/2019](#)

Το τέταρτο θέμα σχετίζεται με τα μη λογοτεχνικά κείμενα και αφορά στη γραπτή παραγωγή κριτικού λόγου, 300 έως 400 λέξεις (ανάλογα με τη βαρύτητα του θέματος), το οποίο ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο (σκοπό, πομπό, αποδέκτες, κειμενικό είδος) και ζητεί από τους μαθητές/τριες την ανάπτυξη τεκμηριωμένης προσωπικής γνώμης, τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους με προβλήματα, θέσεις, στάσεις, στερεότυπα, προκαταλήψεις κ.ά. που θέτει το κείμενο/θέτουν τα κείμενα αναφοράς.

Το τέταρτο θέμα βαθμολογείται με 30 μονάδες.»

Συμπληρωματικές διευκρινίσεις και οδηγίες του ΥΠΑΙΘ [11/11/2019](#) και [10/1/2020](#)

Για το τέταρτο θέμα (παραγωγή λόγου) διευκρινίζεται ότι:

- Το Θέμα Δ σχετίζεται με τα μη λογοτεχνικά κείμενα και αφορά τη γραπτή παραγωγή κριτικού λόγου 300 έως 400 λέξεων (ανάλογα με τη βαρύτητα του θέματος).
- Σε αυτό ζητείται από τους/τις μαθητές/-ήτριες η ανάπτυξη τεκμηριωμένης προσωπικής γνώμης ως προς τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους με προβλήματα, θέσεις, στάσεις, στερεότυπα, προκαταλήψεις κ.ά. που θέτει το κείμενο / θέτουν τα κείμενα αναφοράς.
- Υπηρετεί συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο (σκοπό, πομπό, αποδέκτες, κειμενικό είδος).

Η σημασία του γλωσσικού και υφολογικού επιπέδου στην αξιολόγηση

Ένα από τα κριτήρια αξιολόγησης του μαθητικού κειμένου είναι η επίτευξη του επικοινωνιακού στόχου και η ανταπόκριση στο επικοινωνιακό πλαίσιο.

Σύμφωνα με τη [ρουμπρική αξιολόγησης του Δ θέματος](#), ένα μαθητικό γραπτό αξιολογείται στην υψηλότερη κλίμακα αν διαθέτει

Περιεχόμενο: Πολύ καλή κάλυψη προδιαγραφών (**κειμενικό είδος, θέμα, αριθμός λέξεων, αξιοποίηση πληροφοριών και βασικών εννοιών κειμένου/-ων αναφοράς**)

Οργάνωση: Συνεπής χρήση γένους **λόγου – ύφους σε όλο το κείμενο**

Γλώσσα: Μηδενική επίπτωση τυχόν λαθών στην κατανόηση/ **επικοινωνιακό στόχο**

Μαθαίνουμε για την επικοινωνιακή περίσταση και το υφολογικό επίπεδο

Έκφραση-έκθεση α'τ.

Με τον όρο επικοινωνιακή περίσταση εννοούμε τις επικοινωνιακές συνθήκες για τις οποίες συντάσσεται ένα κείμενο, αφού «μιλούμε με διαφορετικό τρόπο, σε διαφορετικές περιστάσεις, για διαφορετικά θέματα» Κατά τη γλωσσική επικοινωνία, χρησιμοποιούμε τη γλώσσα με διαφορετικό τρόπο (λεξιλόγιο, σύνταξη κ.λπ.) και το ύφος μας είναι διαφορετικό (**οικείο, απλό, επίσημο** κ.λπ.) ανάλογα με την επικοινωνιακή περίσταση.

Η μορφή και το ύφος του μηνύματος (το λεξιλόγιο, το ύφος, ακόμα και η οργάνωση των προτάσεων ή της παραγράφου) καθορίζονται από τις συνθήκες επικοινωνίας, οι οποίες είναι:

- **ποιος γράφει (πομπός)**
- **τι κειμενικό είδος παράγει (ομιλία, άρθρο, επιστολή)**
- **σε ποιον γράφει (δέκτης),**
- **για ποιο σκοπό γράφει (να πείσει, να διατυπώσει τη γνώμη του κ.λπ.)**
- **για ποιο θέμα γίνεται λόγος**

Ας παρατηρήσουμε πώς ορίζεται το επικοινωνιακό πλαίσιο στις ενδεικτικές εκφωνήσεις

Α. Εκφωνήσεις θεμάτων -Οδηγίες αξιολόγησης 16/9/2019

Παραδείγματα εκφωνήσεων («Εμείς και οι άλλοι», Δίκτυο κειμένων, φάκελος υλικού, Νεοελληνική γλώσσα, 2019,σελ. 147-164)

1. Κριτήριο 1

Επιχειρηματολογικό κείμενο - ανακοίνωση στον τύπο

Ρόλος: Εκπρόσωπος μη κυβερνητικής οργάνωσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Αποδέκτες: Ευρύ κοινό

Θέμα: Με ποιους τρόπους το σχολείο μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες να ξεπεράσουν στερεοτυπικές απόψεις που έχουν να κάνουν με τα πρότυπα φύλου; (Μονάδες 30)

2. Κριτήριο 2

Στο πλαίσιο αφιερώματος για τα 100 χρόνια από τη λήξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, αξιοποιείτε στοιχεία από τα κείμενα και γράφετε ένα άρθρο (300-400 λέξεων) στη σχολική εφημερίδα, όπου παρουσιάζετε τους παράγοντες που οδηγούν σε πολεμικές συγκρούσεις τα κράτη και τον ρόλο της ιστορικής εκπαίδευσης στη συμφιλίωση των λαών και στην ενδυνάμωση της ειρήνης ανάμεσα στα κράτη. (Μονάδες 30)

3. Κριτήριο 3

Η στάση των κοινωνιών απέναντι στις όποιες τεχνολογικές εξελίξεις είναι αντιφατική: την ίδια στιγμή που τονίζονται οι κίνδυνοι, τονίζονται και τα οφέλη που θα προκύψουν. Πώς ερμηνεύεται αυτή η αντίφαση; Να προσδιορίσετε τη δική σας στάση σχετικά με την τεχνολογική πρόοδο, σε ένα δοκίμιο 300 περίπου λέξεων. (Μονάδες 30)

4. Κριτήριο 4

Κειμενικό είδος: επιχειρηματολογία (επιλέξτε ελεύθερα τον τύπο του κειμένου σας) *

Πομπός: τελειόφοιτος Λυκείου

Αποδέκτης: ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας

Θέμα: αξιοποιώντας τις πληροφορίες των Κειμένων Ι και ΙΙΙ, να καταγράψετε τα εφόδια που πρέπει να διαθέτει ένας νέος στον σύγχρονο κόσμο και να καταθέσετε προτάσεις για την παροχή τους από το ελληνικό σχολείο.

Έκταση: 300 έως 400 λέξεις. (Μονάδες 30)

*Πρόκειται για απροσεξία ή δημιουργική ασάφεια, διότι αφού ο αποδέκτης είναι η ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας το κείμενο θα είναι επιστολή (επίσημη/τυπική ή ανοιχτή επιστολή δημοσιευμένη σε έντυπο ή ηλεκτρονικό τύπο)

B. Ενδεικτικές εκφωνήσεις θεμάτων παραγωγής λόγου από τις διευκρινίσεις του Ιανουαρίου

5. *Αξιοποιώντας δημιουργικά τις πληροφορίες (π.χ. επιχειρήματα, ιδέες, εκφράσεις κ.ά.) από το κείμενο ή τα κείμενα αναφοράς με την ιδιότητά σας ως μαθητές/μαθήτριες να αναπτύξετε τις απόψεις σας σχετικά Το κείμενό σας να έχει τη μορφή άρθρου το οποίο θα δημοσιευτεί στο περιοδικό του σχολείου σας (γύρω στις 350 λέξεις).*
6. Ο αρθρογράφος υποστηρίζει τη θέση ότι Εσείς συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τη θέση αυτή; Να υποστηρίξετε τη γνώμη σας σε ένα κείμενο 350 λέξεων, το οποίο θα έχει τη μορφή διαδικτυακής επιστολής προς αυτόν.
7. Στο κείμενο παρουσιάζονται κάποια προβλήματα που έχει το σύγχρονο σχολείο. Ποιο από τα προβλήματα αυτά θεωρείτε ως το πιο σημαντικό; Να εξηγήσετε την άποψή σας και να προτείνετε τεκμηριωμένα κάποιους ενδεικτικούς τρόπους επίλυσής του αξιοποιώντας τη δική σας μαθητική εμπειρία. Το κείμενό σας να έχει τη μορφή και το ύφος της ομιλίας σε μια εκδήλωση στο σχολείο σας (γύρω στις 350 λέξεις).
8. Υπόθεση ότι συμμετέχεις σε συζήτηση σε γνωστή σελίδα κοινωνικής δικτύωσης με θέμα την κοινωνική συμπεριφορά των ανθρώπων. Να εκθέσεις σε 300-400 λέξεις την προσωπική σου γνώμη σχετικά με το αν η ευγένεια είναι έμφυτη ή επίκτητη ιδιότητα. Για την οργάνωση του κειμένου σου μπορείς να αξιοποιήσεις στοιχεία από τα κείμενα αναφοράς
9. Λαμβάνοντας υπόψη τη θέση του αρθρογράφου στο κείμενο αναφοράς I, καλείστε να τοποθετηθείτε στο εξής ερώτημα: Θεωρείτε ότι....
Είδος κειμένου: Άρθρο
Πομπός: Μαθητής/Μαθήτρια
Μέσο: Εφημερίδα πανελλαδικής κυκλοφορίας
Αποδέκτης: Ευρύ αναγνωστικό κοινό
Όριο λέξεων: 350 λέξεις
10. Ποια η γνώμη σου σχετικά με την άποψη που διατυπώνεται από πολλούς σήμερα ότι ο άνθρωπος είναι όσο ποτέ άλλοτε ελεύθερος να αποφασίζει και να επιλέγει στη ζωή του όσα ο ίδιος επιθυμεί;
Είδος κειμένου: Επιχειρηματολογικό
Περίσταση επικοινωνίας: Αγώνας επιχειρηματολογίας
Ιδιότητα: Μαθητής/-ήτρια

Γ. Εκφωνήσεις από τα θέματα των Πανελληνίων

11. Κείμενο αναφοράς για την ανάγνωση λογοτεχνίας Ιούνιος 2020
Ποια είναι η σχέση σας με την ανάγνωση βιβλίων και ποιος ο ρόλος της στη γενικότερη διαχείριση του προσωπικού σας χρόνου; Με αφορμή τα Κείμενα 1 και 2 αποφασίζετε να καταθέσετε την προσωπική σας εμπειρία στο ιστολόγιο του σχολείου σας. Να δικαιολογήσετε την όποια επιλογή σας. (300-350 λέξεις).

12. Επαναληπτικές, Σεπτέμβριος 2020
Σε μια συζήτηση με έναν καθηγητή σας στη σχολική τάξη με θέμα: «Η επιστήμη στην καθημερινή ζωή», η δική του παρέμβαση τελείωσε με την άποψη του Στέφανου Τραχανά ότι: «Το να κρατάς διαρκώς το ενδεχόμενο να έχεις κάνει λάθος και να μη διστάζεις να κάνεις τις αναγκαίες αναθεωρήσεις, όταν το διαπιστώνεις, σε βοηθάει πολύ στο να γίνεσαι άξιος επιστήμονας και χρήσιμος άνθρωπος». Αυτή η άποψη μπορεί να έχει εφαρμογή στην προσωπική σας ζωή; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας σε ομιλία που θα απευθύνετε στην ολομέλεια της τάξης (300-350 λέξεις).

13. Ομογενείς Σεπτέμβριος 2020
Σε άρθρο στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σας να αναπτύξετε τις απόψεις σας σχετικά με το πώς τα σύγχρονα αισθητικά και κοινωνικά πρότυπα επηρεάζουν την προσωπικότητα και τον τρόπο ζωής σας (300-350 λέξεις).

Συμπεράσματα

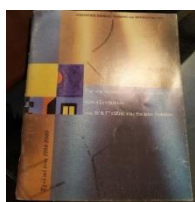
Όπως παρατηρούμε, στις ενδεικτικές εκφωνήσεις τα στοιχεία της επικοινωνιακής περίπτωσης του κειμένου που παράγουμε είναι:

Θέμα Ζητούμενο	<i>Ανάπτυξη τεκμηριωμένης προσωπικής γνώμης, συμφωνία ή διαφωνία με προβλήματα, θέσεις, στάσεις, στερεότυπα, προκαταλήψεις κ.ά. που θέτει το κείμενο/θέτουν τα κείμενα αναφοράς.</i>
Σκοπός Κειμενικό είδος	<i>Επιχειρηματολογία</i> Οι πιθανοί κειμενικοί τύποι μπορεί να είναι <ul style="list-style-type: none"> • ομιλία (7,12) • επιστολή (4, 6) • άρθρο (1,2,5,8,9,11,13) • δοκίμιο –οπανιότερα (3) • αγώνας επιχειρηματολογίας (10)
Πομπός	<i>Ο μαθητής γράφει</i> <ul style="list-style-type: none"> • είτε με την ιδιότητά του (2, 3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13) • είτε με άλλη ιδιότητα (μη κυβερνητικής οργάνωσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, του δεκαπενταμελούς κ.λπ.) πχ. εκφώνηση 1
Αποδέκτες	<i>Οι αποδέκτες ανάλογα με τον κειμενικό τύπο μπορεί να είναι:</i> <ul style="list-style-type: none"> • οι συμμαθητές • ευρύ κοινό • σε νεανικό κοινό ή ευρύ κοινό ή συγκεκριμένος αποδέκτης (πρόσωπο, θεσμικό όργανο κ.λπ.) • οι συμμαθητές του τμήματος καθηγητές, καλεσμένοι και συμμαθητές ευρύ κοινό • ο πρόεδρος και οι εκπρόσωποι των σχολείων

Τι έχει αλλάξει;

Στο παρελθόν (2000-2019), ήταν διαφορετική η παραγωγή λόγου τόσο ως προς το περιεχόμενο όσο και ως προς τη διατύπωση. Οι μαθητές αποστήθιζαν ορισμένες απαντήσεις, οι οποίες ήταν διατυπωμένες σε λόγιο και επίσημο ύφος και προσπαθούσαν άλλοτε λιγότερο και άλλοτε περισσότερο επιτυχημένα να τις ενσωματώσουν στο γραπτό τους. Επομένως, το λόγιο ύφος, η απρόσωπη έκφραση, η τριτοπρόσωπη διατύπωση, η ονοματοποίηση κ.λπ. ήταν τα συνήθη γλωσσικά υλικά που επιστράτευαν οι μαθητές κατά τη διαδικασία παραγωγής λόγου-ανεξάρτητα από το κειμενικό είδος και την επικοινωνιακή περίσταση τις περισσότερες φορές.

Αυτά δεν ισχύουν πια !!

Βέβαια, και στο παρελθόν, με βάση το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών του 1999-2000 είχαν διανεμηθεί στους εκπαιδευτικούς στα βαθμολογικά κέντρα σχετικές οδηγίες για την προσθήκη του κριτηρίου της καταλληλότητας του ύφους. Συγκεκριμένα, στη σελ. 33 αναγράφονται τα εξής:

Εκτός από τα υπάρχοντα κριτήρια (σαφήνεια, ακρίβεια, λεκτικός και εκφραστικός πλούτος, τήρηση των μορφοσυντακτικών κανόνων, σωστή χρήση των σημείων στίξης) προστίθεται το κριτήριο της Καταλληλότητας του ύφους. Είναι γνωστό ότι ο μαθητής καλείται να γράψει διαφορετικού είδους κείμενα (περιγραφή, αφήγηση, άρθρο, δοκίμιο, επιστολή κ.λπ.) οπότε είναι ανάγκη να χρησιμοποιήσει το κατάλληλο ύφος και την κατάλληλη γλωσσική ποικιλία. (Κατά συνέπεια απαγορεύσεις του παρελθόντος ότι «δε γράφουμε σε οικείο ύφος ή σε α' πρόσωπο» δεν έχουν θέση στον επικοινωνιακό λόγο). Και το κριτήριο αυτό έχει την ίδια βαρύτητα με τα υπόλοιπα κριτήρια αξιολόγησης της έκφρασης του μαθητή.

Πώς θα διασφαλίσω το κατάλληλο υφολογικό επίπεδο για κάθε επικοινωνιακή περίσταση;

Τι δεν πρέπει να κάνεις

Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να μιμείσαι τη γλώσσα και το ύφος των εμπειρών και δοκίμων συγγραφέων (δοκίμογράφοι, αρθρογράφοι, επιστήμονες, καθηγητές κ.λπ.) **επειδή:**

- **Είσαι μαθητής**-δεν είσαι επιστήμονας, δοκίμογράφος, αρθρογράφος κ.λπ.
- Δεν ταιριάζει αυτή η γλώσσα και το ύφος στα κείμενα που παράγεις **ως προς τους αποδέκτες** (συμμαθητές-κυρίως)
- Δεν ταιριάζει αυτό το ύφος, όταν **σκοπός σου είναι το κείμενο να είναι ελκυστικό** –άρα «ενδιαφέρον» για τον δέκτη (άρθρα σε περιοδικό ή ιστολόγιο του σχολείου, ομιλίες στη βουλή των εφήβων, σε μαθητική εκδήλωση, στην τάξη)

Ποιος «συμμαθητής σου» θα διάβαζε ή θα άκουγε με προσοχή και ενδιαφέρον ένα ανιαρό κείμενο που θυμίζει σχολικό μάθημα, είτε

αυτό δημοσιεύεται σε έντυπο ή ηλεκτρονικό τύπο που απευθύνεται σε νέους είτε μια ομιλία με ακροατήριο συνομηλίκους; Το ίδιο φυσικά ισχύει και για το ευρύ κοινό μιας εκδήλωσης. Κανείς δεν έχει διάθεση να ακούσει μια ανιαρή, πληκτική ομιλία...

Γιατί δυσκολεύεσαι να ανταποκριθείς στις επικοινωνιακές συνθήκες;

1. Αντίθετα από ό,τι συμβαίνει στην περίπτωση της ελεύθερης έκφρασης, κατά την οποία ο συγγραφέας επιλέγει το θέμα, το είδος και την έκταση του κειμένου που θα συνθέσει ανάλογα με τον επικοινωνιακό του σκοπό, ο μαθητής-συγγραφέας (δηλαδή εσύ) κατά τη γραπτή δοκιμασία, τόσο στο σχολείο όσο και στις Πανελλήνιες εξετάσεις, αναγκάζεσαι να συντάξεις ένα κείμενο, για το οποίο άλλοι έχουν επιλέξει:

- το κειμενικό είδος (άρθρο, επιστολή, ομιλία, δοκίμιο)
- τον υποθετικό δέκτη (ευρύ κοινό, υπουργός, συμμαθητές κ.λπ)
- το θέμα και τον σκοπό
- την έκταση.

Επομένως, η επικοινωνιακή περίσταση δεν χαρακτηρίζεται από τα αυθεντικά χαρακτηριστικά μιας φυσικής επικοινωνίας. Η απουσία λοιπόν των φυσικών συνθηκών επικοινωνίας δυσχεραίνει την προσπάθεια σύνταξης ενός επικοινωνιακά αποτελεσματικού κειμένου που να ανταποκρίνεται στις προδιαγραφές των κριτηρίων αξιολόγησης.

2. Βασική προϋπόθεση για τη γλωσσική διατύπωση των ιδεών, επιχειρημάτων, παραδειγμάτων κ.λπ. είναι το προσυγγραφικό στάδιο:

1^η **ενέργεια:** Διαβάζω και κατανοώ το θέμα,

2^η **Ενέργεια:** Αναλύω τις έννοιες, σκέφτομαι και εντοπίζω τις απαντήσεις-κάνω το διάγραμμα

Τί μπορείς να κάνεις ;

Οι περισσότεροι μαθητές λένε « **ξέρω τι θέλω να πω αλλά δεν ξέρω πώς να το πω**». Στην πραγματικότητα, όταν ένας άνθρωπος δεν ξέρει «**τι να πει**», το σίγουρο είναι ότι δεν ξέρει «**πώς να το πει**». Το αντίθετο θα ήταν παράλογο...

Όλοι ξέρουμε να μιλάμε για θέματα που γνωρίζουμε πολύ καλά.

Επομένως,

1. Για να επιλέγουμε τα κατάλληλα μορφοσυντακτικά φαινόμενα προκειμένου να διατυπώσουμε με σαφήνεια τις ιδέες μας, πρέπει πρώτα να έχουμε αποφασίσει **τι θέλουμε να πούμε** (όχι τι πρέπει να πούμε και τι πρέπει να θυμηθούμε). Ένας σοβαρός λόγος που σε δυσκολεύει στη διατύπωση και στη συνεκτικότητα είναι ότι δεν έχεις διδαχθεί **πρώτα** να συγκεντρώνεις το υλικό σου και μετά να προσχεδιάζεις το κείμενο και να ταξινομείς τις απαντήσεις, ιδέες, επιχειρήματα σε λογική σειρά στο διάγραμμα. **Όταν οι ιδέες σου είναι ταξινομημένες στην παράγραφο, τότε μπορείς να γράψεις τη θεματική περίοδο. Το ρήμα της θεματικής περιόδου** θα αποτελεί την ασφαλή πυξίδα ανάπτυξης των απαντήσεων και των επιχειρημάτων σου, αφού στις λεπτομέρειες αναλύουμε και συγκεκριμενοποιούμε το περιεχόμενο της θεματικής περιόδου. Δεν μπορεί να υπάρξει διατύπωση χωρίς περιεχόμενο!!!!

2. Να γράψεις ένα κείμενο που να ξεχωρίζει για την **αυθεντικότητα, τη φυσικότητα του ύφους, τον αυθορμητισμό της ηλικίας** με στόχο να προσελκύσεις το ενδιαφέρον του δέκτη. **Θα βοηθηθείς να υιοθετήσεις το κατάλληλο για κάθε κείμενο γλωσσικό και υφολογικό επίπεδο**, αν «μπεις στο πετσί του ρόλου», δηλαδή αν προσπαθήσεις να «αυθεντικοποιήσεις» τις τεχνητές συνθήκες επικοινωνίας.

Πώς θα το κάνεις:

A. Αν προσέξεις **το επικοινωνιακό πλαίσιο**, όπως αυτό ορίζεται στην εκφώνηση του Δ. θέματος, δηλαδή,

- *το κειμενικό είδος,*
- *την ιδιότητα με την οποία γράφεις,*
- *τον αποδέκτη του κειμένου (προσοχή! δεν είναι ο βαθμολογητής...)*
- *τον σκοπό για τον οποίο γράφεις...*

B. Αν συντάσσεις **τον κατάλληλο πρόλογο** για κάθε κειμενικό είδος (δεν ισχύουν οι έτοιμες ιδέες, οι επιλογές που συνηθίζονταν στο παρελθόν όταν το όριο των λέξεων και τα ζητούμενα ήταν διαφορετικά!)

Γ. Αν επιλέξεις τις **κατάλληλες γλωσσικές επιλογές και τα κατάλληλα μέσα πειθούς** ανάλογα με τον σκοπό για τον οποίο γράφεις: π.χ. να πείσεις, να εξηγήσεις, να ευαισθητοποιήσεις, να καταγγείλεις, κ.λπ.

Δ. **Αν αξιοποιήσεις στην πράξη όσα μαθαίνεις**

- για να χαρακτηρίζεις το ύφος σε ορισμένα σημεία του κειμένου σε σχέση με συγκεκριμένες λεξικογραμματικές επιλογές του συγγραφέα
- για να αναγνωρίζεις και να αιτιολογείς τις γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα ανάλογα με τις προθέσεις του.

Πώς από τη γλωσσική γνώση μεταβαίνουμε στη γλωσσική χρήση

Όπως μαθαίνουμε, το ύφος συνδέεται με τη γλώσσα, δηλαδή τις συγκεκριμένες λεξικογραμματικές επιλογές του συγγραφέα για τη συγκεκριμένη επικοινωνιακή περίπτωση: επομένως, μπορείς **να αξιοποιήσεις κατά την παραγωγή λόγου** -όσα μαθαίνεις για το **οικείο, παραστατικό, ζωντανό ύφος** όταν αποδέκτες είναι οι – συμμαθητές σου
- όσα μαθαίνεις για το **ευγενικό, τυπικό, επίσημο** ύφος όταν οι αποδέκτες είναι ευρύτερο κοινό .
-όσα μαθαίνεις για **την ποικιλία ύφους και την εναλλαγή ρηματικών προσώπων** που κάνει πιο ελκυστικό ένα κείμενο, αφού ανανεώνει το ενδιαφέρον του δέκτη
-να διαβάζεις –εκτός από κειμενικά είδη που έχουν λόγο, τυπικό ύφος-και κείμενα που χαρακτηρίζονται από ζωντανό, οικείο και παραστατικό ύφος. Πολλά κείμενα βιωματικού χαρακτήρα υπάρχουν στα βιβλία Εμείς και οι Άλλοι και στο διαδίκτυο...

Να θυμάσαι...

Σύμφωνα με τους ειδικούς,

- Δεν υπάρχει «σωστή» λέξη, υπάρχει μόνο η «**κατάλληλη λέξη**». Η λέξη που θα προτιμηθεί έναντι κάποιας άλλης εξαρτάται από τις περιστάσεις που θα χρησιμοποιηθεί. Η εκφραστική δύναμη/καταλληλότητα της λέξης βρίσκεται στην εφαρμογή της, δηλαδή στο συγκεκριμένο κειμενικό πλαίσιο.
- Βασικό κριτήριο επιλογής είναι το κατά πόσον ταιριάζει για την έκφραση μιας ιδέας, ενός παραδείγματος, μιας προτροπής, μιας περιγραφής, μιας επεξήγησης κ.λπ.) σε σχέση με τον σκοπό μας (προθετικότητα) και τις επικοινωνιακές συνθήκες

Ας δούμε το ίδιο θέμα (περί ύφους) με διαφορετικό... ύφος

Σκέφτηκα, αντί επιλόγου, να αναδημοσιεύσω (με την άδεια του συγγραφέα) ένα κείμενο του εκλεκτού συναδέλφου, Παν. Τσουκαλά. Το κείμενο που ακολουθεί γράφτηκε το 2012 με αφορμή το θέμα παραγωγής λόγου που ήταν η Τέχνη. Θεωρώ ότι εκφράζει όλους τους συναδέλφους που μάχονται να διαμορφώσουν νέους με αυτόνομη σκέψη και ξεχωριστή προσωπικότητα. Όλους τους συναδέλφους που αντιμάχονται τη μαζική παραγωγή ετερόφωτης και κατευθυνόμενης σκέψης...

ΓΛΩΣΣΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ 2012: ΠΩΣ, ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΡΑ, ΕΝΙΣΧΥΕΤΑΙ Η ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΜΑΣ ΔΙΑΝΟΙΑΣ!

Συγγραφέας: **pantsouka** στις 7 Ιουνίου 2012

Εσύ που τούτες τις μέρες τελειώνεις το Λύκειο,
που εκατοντάδες φορές διάβασα το κείμενό σου για την τέχνη, **ίδιες σκέψεις, ίδια σειρά, ίδια λόγια,**
κι ας ήταν άλλος ο γραφικός χαρακτήρας κάθε φορά, κι ας ήταν άλλη η διαδρομή που διαγραφόταν πίσω από τα γραφόμενα (σε ακτινογραφώ όσο κι αν κρύβεσαι)

Αν κάποτε σου ζητήσουν να μιλήσεις **εκ μέρους της γενιάς σου σε μια ημερίδα του Δήμου,**

αν σου ζητήσουν να αναφερθείς στην προσφορά της Τέχνης στους νέους σήμερα και στους τρόπους με τους οποίους μπορεί το σχολείο να συμβάλλει στην ουσιαστική επαφή των νέων με αυτήν

Αν ποτέ

Σκέψου τις ώρες που χάρηκες τραγουδώντας, χορεύοντας, σκισάροντας ή φιλοτεχνώντας γκράφιτι, σκέψου το σινεμά που σε γοήτευσε, ένα στίχο που σε σημάδεψε, που σου δώσε φωνή να πεις όσα δεν ήξερες, τα βλέμματα που κέρδισες, το μέσα σου πώς πλούτισε, πώς ράγισε η ρουτίνα σου κι ανάβλυσε ανάμεσα η ζωή.

Σκέψου στιγμές που σου έδωσαν φτερά, έστω μια ή δυο, στην ώρα της Λογοτεχνίας, σε ένα ταμπλό που έγραψες δυο στίχους αγαπημένους, μια κουβέντα για έναν αμφιλεγόμενο ήρωα,

τις αγωνίες μιας μικρής παράστασης σκέψου μα κι ύστερα το φως της

Ή σκέψου, αν θες, τόσα «προγράμματα» και τόσα «μαθήματα» χαμένα, εκδρομές κι επισκέψεις ρυποβόρες με άλλοθι τον «πολιτισμό», τα «καλλιτεχνικά» που στριμώχνονταν ανάμεσα στα «μαθήματα», βαρετά κι αδιέξοδα, υποτιμημένα, σκέψου το άγος της Λογοτεχνίας της Θεωρητικής

Σκέψου ό,τι και όσα θες, απ' όσα έζησες, μικρά ή μεγάλα, θλιβερά ή ελπιδοφόρα Σκέψου κι ονειρέψου πώς αλλιώς θα μπορούσε να είναι

Ύστερα στάσου μπρος στο κοινό σου,

Θυμήσου ποιος είσαι, η νιότη δεν υποτάσσεται σε υπαγορευμένες σκέψεις γλωσσικά «ανεπίληπτες»,

Θυμήσου σε ποιους απευθύνεσαι, μην τους πληγώσεις, σε κοιτούν και περιμένουν να τους διαψεύσεις, ελπίζουν πως δεν είσαι το φερέφωνό τους

Προπάντων μην καταδεχτείς να πεις πως με την Τέχνη διευρύνονται οι πνευματικοί σου ορίζοντες, πώς οξύνεται η κριτική σου ικανότητα, πώς ενισχύεται η ενδυνάμωση της πνευματικής σου διανοίας,

ή πως προάγεται η ειρήνη και η δημοκρατία, πως αντιμετωπίζονται εν γένει τα φαινόμενα της κοινωνικής παθογένειας

Όχι, μην καταδεχτείς ν' ανακαλέσεις έτοιμα σχήματα κ έτοιμες φράσεις, όσο κι αν τις πλήρωσες

Με θάρρος στάσου μπρος στο κοινό σου ορθός και μίλησε με τη φωνή της καρδιάς σου

Ζήτα τους, αν θες, να μην γράφουν την τέχνη με κεφαλαίο Τ, ν' αφήσουν κατά μέρος τις μεγαλοστομίες και να σε αφουγκραστούν ξεπεζεύοντας από το άσπρο άλογό τους,

πιάσου, αν θες, από τις λεπτομέρειες που λίγοι πρόσεξαν, ας πούμε,

πώς είναι για σένα ένα σχολείο που διδάσκει την ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ επαφή με την τέχνη, πώς μπορεί να αφήσει αυτό ίχνη ζωής μέσα σου ες αεί, πώς μπορεί δηλαδή να συμβάλλει στη ζωή σου

πες, αν θέλεις, τι μπορεί να σου προσφέρει η τέχνη ΣΗΜΕΡΑ, πόσο σημαντική είναι για τη ζωή σου τη μίζερη κι επίφοβη, αλλά και τι στ' αλήθεια σου προσφέρει πες, όπως το νιώθεις, τυχερός ή ανάπηρος,

βούτηξε τη γλώσσα βαθιά μες στην καρδιά σου, για την τέχνη μιλάς που να πάρει η ευχή

Αν κάποτε σε καλέσουν να εκπροσωπήσεις τον κόσμο σου, μίλα κόντρα σε αυτά που θέλησαν να σου μάθουν, τσάμπα ο κόπος τους,

ήξερες πράγματα πολύ πιο ουσιαστικά για το θέμα από αυτούς, μίλα αυθεντικά,

πού ξέρεις,

μπορεί από κάτω να βρίσκεται κάποιος φιλόλογος,

μπορεί να σε ακούσει, μπορεί να μετανιώσει

κι ίσως μια μέρα ν' αλλάξει ρότα

μπορεί...

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΕΣ

Να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν παραθέτοντας σχετικά αποσπάσματα από το κείμενο

1. Ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
2. Ποιος είναι ο σκοπός του συγγραφέα και ποια η ιδιότητά του;
3. Σε ποιον απευθύνεται ο συγγραφέας;
4. Ποιο είναι το περιεχόμενο του αποσπάσματος, τι ρόλο παίζουν τα αποσιωπητικά;
«Αν κάποτε σε καλέσουν να εκπροσωπήσεις τον κόσμο σου, μίλα κόντρα σε αυτά που θέλησαν να σου μάθουν, τσάμπα ο κόπος τους, ήξερες πράγματα πολύ πιο ουσιαστικά για το θέμα από αυτούς, μίλα αυθεντικά, πού ξέρεις, μπορεί από κάτω να βρίσκεται κάποιος φιλόλογος, μπορεί να σε ακούσει, μπορεί να μετανιώσει κι ίσως μια μέρα ν' αλλάξει ρότα μπορεί...»
5. Ποια είναι η σχέση του τίτλου με το περιεχόμενο του κειμένου
6. Το κείμενο έχει γραφτεί το 2012. Νομίζετε ότι είναι ακόμη επίκαιρο;
7. Αφού διαβάσετε

Τα **επικοινωνιακά χαρακτηριστικά των κειμένων που παράγουμε** και παραδείγματα γραπτών

- [μαθητικού γραπτού](#)
- <https://mariakappou.gr/wp-content/uploads/2020/02/6-%CE%99%CE%95%CE%A0>
- <https://mariakappou.gr/wp-content/uploads/2020/02/3-%CE%99%CE%95%CE%A0>

σκεφθείτε και απαντήστε: Τι είναι πιο απλό; Να αγωνίζεστε να γράφετε (ανεπιτυχώς) σαν τον Παπανούτσο ή να γράφετε φυσικά και αυθόρμητα;

Πηγές

Πρόγραμμα σπουδών-Συνεξέταση Νεοελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας

Καθορισμός εξεταστέας ύλης για τα μαθήματα που εξετάζονται γραπτώς στις προαγωγικές εξετάσεις για το έτος σχολικό έτος 2020 – 2021, ΦΕΚ, 28 Σεπτεμβρίου 2020, Τεύχος δεύτερο, Αρ. Φύλλου 4178

Συμπληρωματικές οδηγίες -διευκρινίσεις σχετικά με τη διδασκαλία και αξιολόγηση των φιλολογικών μαθημάτων της Γ' Λυκείου για το σχολικό έτος 2019-2020.

ΕΚΦΡΑΣΗ-ΕΚΘΕΣΗ για το λύκειο, τεύχος Α', Ο.Ε.Δ.Β. 2010, Αθήνα

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ για το Ενιαίο Λύκειο, Ύφος, επίπεδα λόγου σελ.73

ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ, Κ. (2007). Η γραπτή έκφραση των μαθητών, Προτάσεις για την αξιολόγηση και τη βελτίωσή της: Αθήνα, Κέδρος

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΛΗΣ, Γλωσσική διδασκαλία και πρακτικές γραμματισμού στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, Gutenberg, 2020

ΒΙΟΛΕΤΤΑ ΔΑΡΑΔΗΜΟΥ, Μορφολογία κειμένων, Αφήγηση, Περιγραφή, Επιχειρηματολογία, Επεξήγηση, Θεωρία και Εφαρμογές, Ελληνικά Γράμματα, 2008

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ στην Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Συλλογικό έργο, Μεταίχμιο, 2005

ΕΠΙΠΕΔΑ ΛΟΓΟΥ, blogs.sch.gr

ΕΠΙΠΕΔΟ ΎΦΟΥΣ, http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/glossology/show.html?id=334

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ, Ομάδα Πολύτροπη Αρμονία, 6/6/2020

ΤΟΚΑΤΛΙΔΟΥ ΒΑΣΩ, Γλώσσα, επικοινωνία και γλωσσική εκπαίδευση: Αθήνα, Πατάκη, 2004